

## Moderne tijd

### 8 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Uit het affiche blijkt dat de Britse bevelhebber de opstand gewelddadig neer zou slaan / dat er geen genade werd getoond voor de opstandige slaafgemaakten, wat bij de Britse regering/het Britse volk leidde tot het besef dat de slavernij onhoudbaar was / tot meer medelijden met slaafgemaakten (waardoor de steun voor de afschaffing van de slavernij toenam).

#### *Opmerking*

*Alleen als het antwoord een combinatie bevat van een uitleg over de versterkte steun voor de afschaffing van de slavernij en een daarbij passende verwijzing naar het affiche, worden scorepunten toegekend.*

### 9 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Verandering: uit de bron blijkt dat India onder direct gezag van de Britse regering komt (in plaats van onder de East India Company), 1
- omdat er een onderkoning wordt benoemd. 1
- Continuïteit: uit de bron blijkt dat de Britse regering gebruik blijft maken van het bestaande inheemse bestuur / de bestaande verhoudingen continueren, 1
- omdat het Britse bestuur (een van de volgende): 1
  - de rechten van inheemse vorsten respecteert.
  - de verdragen handhaaft die de East India Company met de inheemse vorsten heeft gesloten.

#### *Opmerkingen*

- *Alleen als het antwoord een juist voorbeeld bevat van verandering/continuïteit, wordt telkens 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.*
- *Als dezelfde verwijzing naar de bron tweemaal wordt gebruikt, wordt alleen aan de eerste verwijzing 1 punt toegekend.*

### 10 maximumscore 2

Kern van het antwoord is:

- De aannahme van de wet paste bij 'de industriële revolutie die in de westerse wereld de basis legde voor een industriële samenleving'. 1
- De regering wilde (door de aanleg van spoorlijnen) mogelijk maken dat producten/grondstoffen snel/in grote hoeveelheden konden worden aangevoerd/afgevoerd (wat de economie zou stimuleren). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

**11 maximumscore 3**

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bij het industrieel kapitalisme wordt gestreefd naar het maken van zoveel mogelijk winst / naar het zo laag mogelijk houden van de (loon)kosten (waardoor de misstanden ontstaan die Lord Ashley beschrijft). 1
- Lord Ashley ondersteunt de Factory Acts, 1
- door te zeggen dat het terugbrengen/afnemen van de werkuren ervoor zorgt dat kinderen niet meer misvormd zijn. 1

*Opmerking*

*Alleen als het antwoord bij de tweede deelvraag gaat over de Factory Acts, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.*

**12 maximumscore 2**

Voorbeeld van een juist antwoord is:

bij 1:

- De uitgever wilde met artikelen over invloedrijke Indiërs in Groot-Brittannië het politieke doel bereiken dat (rijke) Indiërs zich meer gingen zien als Britse onderdaan / (rijke) Indiërs het Britse bestuur accepteren/ondersteunen. 1

bij 2:

- De uitgever wilde met artikelen over productie en gebruik van katoen en stoffen het economische doel bereiken dat Indiërs Britse goederen gingen kopen / Indiërs gingen produceren voor de Britse markt. 1

*Opmerking*

*Alleen als het antwoord een combinatie bevat van een (bij de eerste deelvraag) politiek doel en (bij de tweede deelvraag) een economisch doel en een verwijzing naar een voorbeeld van artikelen, wordt telkens 1 scorepunt toegekend.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

**13 maximumscore 4**

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het is mogelijk dat een voorstander van het Nederlandse bestuur de opdracht gaf omdat de Nederlanders als machtiger worden weergegeven / wordt beweerd dat de aanval van Surapati een misdaad is, 1
  - door (een van de volgende): 1
    - Tack (de Nederlander) groter af te beelden dan Surapati.
    - in de tekst op het schilderij de dood van Tack 'moord' te noemen.
  - In de negentiende eeuw ontstaat belangstelling voor Surapati omdat Indonesiërs zijn verzet tegen de VOC gebruiken als inspiratie voor hun eigen verzet, 1
  - wat past bij 'vormen van verzet tegen het westerse imperialisme'. 1
- of
- In de negentiende eeuw ontstaat belangstelling voor Surapati omdat Indonesiërs interesse/waardering krijgen voor hun eigen geschiedenis/nationale helden, 1
  - wat past bij 'opkomst van de politiek-maatschappelijke stroming nationalisme'. 1

*Opmerking*

*Alleen als het antwoord op de eerste deelvraag een juiste uitleg over de opdrachtgever bevat, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.*

**14 maximumscore 3**

Kern van een juist antwoord is:

- Met het citaat wilde Kuttner duidelijk maken dat de Duitse legerleiding/Von Hindenburg de oorlog wilde beëindigen/dacht dat het Duitse leger niet meer kon winnen, terwijl de dolkstootlegende ervan uitging dat de oorlog (onnodig) werd verloren omdat de (sociaaldemocratische) regering de strijd wilde staken / dat het Duitse leger in 1918 had kunnen doorvechten. 2
- Kuttner moest Duitsland ontvluchten omdat in 1933 de nationaalsocialisten aan de macht kwamen (die politieke tegenstanders als sociaaldemocraten/socialisten/ontkenners van de dolkstootlegende vervolgden). 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

**15 maximumscore 3**

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Uit de foto blijkt dat er sprake is van een *Volksgemeinschaft* (waar deze vrouwen van worden uitgesloten) / dat het helpen van (minderwaardige / niet raszuivere) Poolse krijgsgevangenen wordt bestraft (wat past bij 'het in praktijk brengen van het nationaalsocialisme'). 1
- Het stadsbestuur wil bereiken dat de bevolking van de stad bang wordt om tegen het nationaalsocialisme in te gaan / wil de nazificatie bevorderen, 1
- door de vrouwen publiekelijk/in het openbaar te straffen. 1

*Opmerking*

*Alleen als het antwoord bij de tweede deelvraag een juiste uitleg bevat over de boodschap die de bestraffing geeft aan de bevolking van de stad/ die bijdraagt aan nazificatie, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar het publieke karakter van de bestraffing.*

**16 maximumscore 2**

De juiste volgorde is:

2, 6, 3, 1, 4, 5

*Opmerking*

*Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.*

**17 maximumscore 3**

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De beslissing om de Duitse buitengrenzen te verleggen leidt tot de ontruiming van het dorp. 1
- Met deze bron kun je aantonen dat de Duitse samenleving te maken krijgt met (een grote groep) vluchtelingen / *Heimatvertriebenen* die hun dorp moeten achterlaten/die getraumatiseerd zijn (waardoor er sprake is van sociale ontwrichting), 1
- wat blijkt uit de beschrijving dat (een van de volgende): 1
  - iedereen uit het dorp weg moet.
  - de vrouwen zingen over het verlaten van hun dierbaar vaderland.

*Opmerkingen*

- *Als bij de eerste deelvraag wordt ingegaan op de verdeling van Duitsland in bezettingszones, wordt geen scorepunt toegekend (omdat dit niet past bij de ontruiming van een dorp dat Pools wordt).*
- *Alleen als bij de tweede deelvraag een juiste uitleg wordt gegeven van de sociale ontwrichting, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

**18 maximumscore 2**

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Met de verspreiding van de krant konden propagandaboodschappen over de eenheid/tegen de DDR aan de Oost-Duitse bevolking worden overgebracht / werd de band met de Oost-Duitse bevolking onderhouden. 1
- Na de bouw van de Berlijnse Muur kon de krant niet langer naar Oost-Berlijn worden gebracht / konden DDR-burgers het blad niet langer in West-Berlijn kopen. 1

*Opmerking*

*Als bij de tweede deelvraag niet wordt ingegaan op de bouw van de Berlijnse Muur wordt geen scorepunt toegekend.*

**19 maximumscore 4**

Voorbeeld van een juist antwoord is:

bij 1:

- Het toelaten van nieuwe omroepen werd veroorzaakt door (het begin van) sociaal-culturele veranderingsprocessen / de opkomst van jongerenculturen / de ontzuiling / de ontkerkelijking, waardoor er behoefte ontstond aan omroepen die programma's aanboden voor andere doelgroepen / buiten het verzulde omroepbestel. 2

bij 2:

- Het toestaan van reclame op televisie werd veroorzaakt door de opkomst van de consumptiemaatschappij / de toenemende welvaart, waardoor bedrijven via televisiereclame probeerden meer producten te verkopen / te profiteren van de toegenomen koopkracht. 2

*Opmerking*

*Alleen als het antwoord een combinatie bevat van een ontwikkeling in de Nederlandse maatschappij en een daarbij passende verklaring hoe dit (bij de eerste deelvraag) het toelaten van nieuwe omroepen en (bij de tweede deelvraag) het toestaan van reclame veroorzaakte, worden telkens scorepunten toegekend.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

**20 maximumscore 4**

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Economisch: Jongejan wil de zorg wegnemen dat de gastarbeiders de werkzaamheden waarvoor ze nodig zijn niet kunnen vervullen / dat de gastarbeiders de benodigde kennis die nodig is voor het werk in Nederland niet kunnen opdoen, 1
- door te benadrukken dat hij mensen selecteert die geen analfabeet zijn / die representatief/geschikt zijn voor de Nederlandse arbeidsmarkt. 1
- Sociaal: Jongejan wil de zorg wegnemen dat de gastarbeiders problemen gaan veroorzaken omdat ze de cultuur niet begrijpen / dat de gastarbeiders zich niet kunnen aanpassen, 1
- door te benadrukken dat hij mensen selecteert die behoorlijk kunnen communiceren in Nederland / dat hij een scherpe/streng selectie toepast. 1

*Opmerking*

*Alleen als het antwoord een juist voorbeeld van een economische/sociale zorg bevat, wordt telkens 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de bron.*

**21 maximumscore 2**

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Omdat Van Meekeren wil dat de regering haar beleid verandert, is het mogelijk dat hij wil aantonen dat de selectie niet eerlijk/zorgvuldig verloopt / dat de vragen aan/de opmerkingen tegen Jongejan sturend zijn, 1
- zoals de vergelijking over de slavenmarkt / de vraag/opmerking dat Jongejan zijn beslissing "één, twee, drie"/zonder echt na te denken neemt. 1

*Opmerking:*

*Alleen als het antwoord een juiste verklaring bevat voor de twijfel aan de betrouwbaarheid, wordt 1 scorepunt toegekend aan een passend voorbeeld uit de bron.*

**22 maximumscore 2**

Kern van een juist antwoord is:

De *Ostpolitik* had tot doel de relatie tussen de BRD en de DDR/het Oostblok te verbeteren, zodat de regering van de Sovjet-Unie ervan uitging dat de vervanging van Ulbricht/de benoeming van een leider die meewerkte aan de *Ostpolitik* zou leiden tot ontspanning tussen de ideologische blokken (wat tijdens de detente werd nagestreefd).

Vraag	Antwoord	Scores
<b>23</b>	<b>maximumscore 3</b> Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Collignon geeft weer dat de verzorgingsstaat in gevaar/overbelast is/moet worden herzien,</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• door af te beelden dat (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> <li>– de boot van de welzijnssector overvol is / te groot is voor de boot van de verzorgingsstaat.</li> <li>– de boot van de verzorgingsstaat (bijna) kapseist.</li> <li>– de boot van de verzorgingsstaat naar donkere wolken/slecht weer vaart.</li> </ul> </li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• De regeringen onder Lubbers voeren een (liberaal) beleid van bezuinigingen/beperken de verzorgingsstaat.</li> </ul>	1
	<i>Opmerking</i> <i>Alleen als bij de eerste deelvraag een juiste visie wordt genoemd, wordt 1 scorepunt toegekend aan een daarbij passende verwijzing naar de prent.</i>	
<b>24</b>	<b>maximumscore 3</b> Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Met <i>Operatie Dialoog</i> kun je illustreren dat de overheid het leven van de burgers (volledig) beheerste / propaganda bedreef, wat bleek uit het wegsturen / onder huisarrest plaatsen van burgers / het inzetten van de geheime dienst / het laten toejuichen van Honecker.</li> </ul>	2
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Met <i>Operatie Dialoog</i> voorkwam de regering dat inwoners van de DDR (door naar West-Duitse zenders te kijken) ontdekten dat er kritiek was onder hun medeburgers / door het zien van kritiek (op West-Duitse zenders) opstandiger zouden worden.</li> </ul>	1
	<i>Opmerking</i> <i>Alleen als het antwoord op de eerste deelvraag een combinatie bevat van een juist kenmerk van een totalitaire dictatuur en een daarbij passende verwijzing naar de anekdote, worden scorepunten toegekend.</i>	
<b>25</b>	<b>maximumscore 2</b> Kern van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Gorbatsjov en zijn adviseurs beweren dat de politieke instabiliteit van de DDR wordt veroorzaakt door het te lange aanblijven/de impopulariteit van Honecker.</li> </ul>	1
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Gorbatsjov en zijn adviseurs nemen niet mee dat de instabiliteit mede wordt veroorzaakt omdat de hervormingen in de Sovjet-Unie ervoor zorgen dat de bevolking van de DDR ook versoepelingen verwacht / doordat de bevolking van de DDR in opstand durft te komen omdat de Sovjet-Unie Honecker niet zal helpen (vanwege het loslaten van de Brezjnevdoctrine).</li> </ul>	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

**26 maximumscore 2**

Kern van een juist antwoord is:

Door het afbeelden van Europese architectonische stijlen op de biljetten werd de nadruk gelegd op de gemeenschappelijke geschiedenis/cultuur, waardoor alle (deelnemende) landen zich verbonden voelden met de Europese munt/met Europa (wat moest bijdragen aan Europese eenheid).  
of

Door het opnemen van fictieve bouwwerken werd voorkomen dat sommige Europese landen zich achtergesteld zouden voelen omdat er geen bouwwerk van hun land werd afgebeeld / omdat hun nationale bouwwerk werd afgebeeld op een biljet met lage waarde, waardoor alle (deelnemende) landen zich verbonden voelden met de Europese munt/met Europa (wat moest bijdragen aan Europese eenheid).